
MILICA MIHALJEVIĆ

LANA HUDEČEK

KRISTIAN LEWIS

PANDEMIJSKO NAZIVLJE¹⁹³

1. Uvod

Pandemija bolesti COVID-19 utjecala je, tijekom pandemijskih godina 2020. i 2021., a dijelom i nakon njih, na gotovo sva područja svakodnevnoga života te nužno i na jezik. Taj je utjecaj najvećim dijelom stvoren i snažno podržan u medijskome prostoru te na društvenim mrežama. Različiti izbori za riječ godine u 2020. i 2021. pokazali su kolika je učestalost te koliki je doseg jezika povezanoga s pandemijom.¹⁹⁴ Čim su se u medijima i na društvenim mrežama pojavili novi izrazi povezani s pandemijom, sastavljeni su mnogi mrežni pojmovnici, npr. *Coronavirus: Glossary of Common Terms* (<https://www.webmd.com/lung/coronavirus-glossary#1>) i *Coronaspeak – A Guide to the Language We Are All Using These Days* (<https://grownandflown.com/corona-slang-language-guide/>). Merriam-Webster objavio je posebno izdanje izraza povezanih s pandemijom. I u mnogim se drugim zemljama tijekom 2020. godine objavljuju pojmovnici i rječnici naziva povezanih s koronavirusom, npr. njemački *Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie*, nizozemski *Coronawoordenboek*.

Sastavljanje takvih pojmovnika i rječnika u leksikografskome je smislu bilo veoma izazovno jer su leksikografi morali donositi mnogo odluka u kratkome vremenu (npr. o abecedariju – što uključuje i određivanje takvih priručnika kao normativnih, deskriptivnih ili normativno-deskriptivnih; o pojmovničkoj/rječničkoj makrostrukturi i mikrostrukturi, o pojmovničkome/rječničkome metajeziku itd.) i – što je bio najveći

¹⁹³ Ovo se poglavlje djelomično temelji na radovima Mihaljević, Hudeček i Lewis (2022. i u tisku).

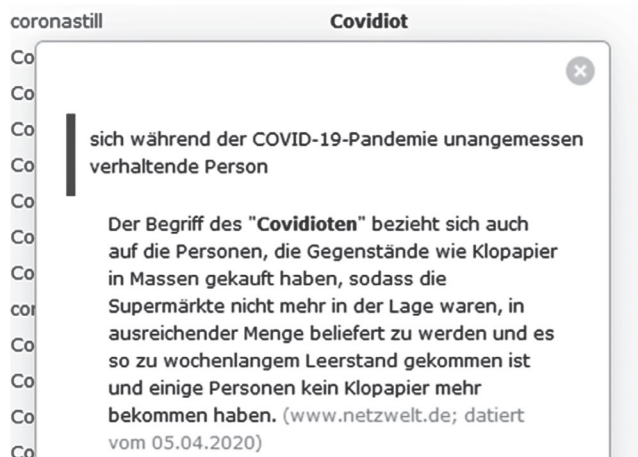
¹⁹⁴ Tako je npr. riječ godine 2020. po izboru Merriam-Webstera *pandemic* uz napomenu da je uporaba riječi *pandemic* porasla u 2020. godini više od 57 000 %. S objašnjenjem da je 2020. godina bila godina mnogih nepredviđenih događaja, Oxford Dictionaries nije proglasio riječ godine, nego riječi (izraze) godine. Među njima najveći je broj izraza povezanih s pandemijom, npr.: *lockdown*, *support bubbles* (dva kućanstva koja se udružuju i provode vrijeme zajedno kad to nije dopušteno, npr. za vrijeme pandemije), *keyworkers* (ključni radnici, zaposlenici u nužnim djelatnostima kao što su zdravstvo, obrazovanje i policija), *furlough* (dopuštenje za napuštanje prostora) itd. Analizirajući priče koje je više od 134 000 djece prijavilo za natjecanje u pisanju, skupina Oxford Children's Dictionaries & Language Data pri Oxford University Pressu proglasila je riječ *koronavirus* dječjom riječju 2020. godine. (<https://global.oup.com/education/500-words/childrens-language/?region=international>). U 2021. godini pet je vodećih rječnika engleskoga jezika riječima godine proglasilo *vax* i *vaccine* (uz *perseverance*, *NFT*, *allyship*) (<https://www.indiatoday.in/education-today/grammar-vocabulary/story/word-of-the-year-2021-two-iterations-of-vaccine-nft-amongst-word-of-the-year-chosen-by-top-dictionaries-1888889-2021-12-17>).

izazov – bez (ili prije) odgovarajućega korpusa. Leksikografi su se našli suočeni s rijetkim iskustvom da promatraju eksponencijalni porast uporabe nekih riječi u veoma kratkome razdoblju i da te riječi dominiraju globalnim diskursom (OED blog 2020.). Osim te pojave i druge su pojave, uključene u spomenutu, plijenile pozornost jezikoslovne zajednice: naglašena uporaba stručnih naziva u općemu jeziku te pojava velikoga broja novotvorenica.¹⁹⁵

Usporedba novih riječi u pojmovnicima nesrodnih jezika jasno pokazuje globalni karakter pandemije. Na 1. slici prikazane su riječi *kovidiot*, *Covidiot* i *covidioot* (hrvatski, nizozemski i njemački jezik) u hrvatskome, nizozemskome i njemačkome pojmovniku izraza poveznih s pandemijom bolesti COVID-19.¹⁹⁶

kovidiot osoba koja ne vodi brigu o osobama oko sebe, koja se ne ponaša u skladu s uputama za suzbijanje koronavirusa, koja nepotrebno gomila namirnice ili zaštitnu opremu; riječ nastala od sastavnica **COVID + idiot**

covidioot (de) iemand die uit pure domheid niet doet aan sociale onthouding en tevens de regels overtreedt die bedoeld zijn om de verspreiding van corona tegen te houden of te vertragen; ontleend aan Engels *covidiot*, een porte-manteauwoord van *COVID-19* en *idiot*

1. slika: Riječi *kovidiot*, *Covidiot* i *covidioot* u hrvatskome, nizozemskome i njemačkome pojmovniku/rječniku

¹⁹⁵ Iako se katkad razlikuju nazivi *neologizam* i *novotvorenica* (Mikić Čolić 2021.), u ovome se radu ne uspostavlja ta razlika te se naziv *novotvorenica* upotrebljava u širem značenju koje ima u *Struni* „nova riječ nastala tvorbom ili posuđivanjem ili novo značenje postojeće riječi”. U užemu se značenju naziv *novotvorenica* odnosi samo na nove riječi nastale tvorbom.

¹⁹⁶ 1. slika također dokazuje da hrvatska riječ *kovidiot* nije nastala stapanjem u hrvatskome jeziku, kako to navode neki hrvatski autori (Mikić Čolić 2021.), nego da je riječ o posuđenici iz engleskoga – kako se može vidjeti i u napomeni u rječničkome članku nizozemskoga pojmovnika. Usporedimo li nazive *samoizolacija*, *zelfisolatie*, *Selbstisolation* u ista tri jezika, vidimo da se, iako su uspostavljeni prema istome tvorbenom modelu, prvi element razlikuje (*samo-*, *zelf-*, *selbst-*), pa su ti nazivi nastali slaganjem domaćega elementa s internacionalizmom latinskoga podrijetla (*izolacija*, *isolatie*, *Isolation*).

Velik je broj posuđenica u hrvatsko pandemijsko nazivlje ušao iz engleskoga bez prilagodbe ili s malom prilagodbom hrvatskomu jezičnom sustavu, vidi 1. tablicu. Mnoge novotvorenice povezane s pandemijom bolesti COVID-19 u hrvatskome su posuđenice ili prevedenice iz engleskoga jezika. U nekim je slučajevima teško utvrditi je li koji naziv nastao u hrvatskome jeziku ili je prevedenica iz engleskoga jezika.

1. tablica: Engleske posuđenice u hrvatskome

engleski	hrvatski	engleski	hrvatski
drive-in	<i>drive-in</i>	targeted	targetiran
fake news	<i>fake news</i>	lockdown	<i>lock down</i>
infodemia	infodemija	Corona free	korona <i>free</i>

U 2. tablici navedeni su neki nazivi s prvim elementom *Corona* u engleskome i s prvim elementom *korona-* u hrvatskome jeziku s pridruženom definicijom.

2. tablica: Engleski nazivi s elementom *Corona* i hrvatski nazivi s elementom *korona-*

engleski	hrvatski	definicija
Corona babies / Corona boomers	koronijalci	generacija rođena nakon prosinca 2020., čiji će pripadnici postati tinejdžeri 2033. – 2034.; nazivi <i>coronals</i> i <i>quaranteens</i> imaju isto značenje
Corona bed	koronakrevet	bolnički krevet s respiratorom za pacijente oboljele od COVID-a 19
Corona crisis	koronakriza	kriza prouzročena pandemijom COVID-a 19
Corona cushion	koronašpek	debljina stečena tijekom karantene zbog COVID-a 19
Corona haircut	koronafriz	šišanje koje osoba obavlja sama ili ga obavlja neka druga nestručna osoba
Corona humor	koronahumor	šale i memovi koji su se pojavili u (društvenim) medijima tijekom pandemije COVID-a 19
Corona rules	koronapravila	pravila obvezujuća tijekom pandemije COVID-a 19
Corona traffic light	koronasemafor	označavanje područja različitim bojama (zelena, žuta i crvena) prema broju registriranih novooboljelih od koronavirusa

Takvi su izrazi s istovrijednim elementima brojni u svim jezicima koji se upotrebljavaju na područjima pogođenim pandemijom. U hrvatskome su, osim

brojnih novotvorenica s elementom *korona-* (uz navedene u 2. tablici još npr. i *koronabomba*, *koronajesen*, *koronakarta*, *koronamafija*, *koronamutacija*, *koronapotvrda*, *koronarecesija*, *koronaredar*, *koronaroman*, *koronatuga*, *koronaudar*, *koronazima*) česti i izrazi sa sastavnicom *COVID* (npr. u hrvatskome *COVID bolnica*, *COVID centar*, *COVID dodatak*, *COVID incidencija*, *COVID kredit*, *COVID krevet*, *COVID negativan*, *COVID pacijent*, *COVID party*, *COVID pandemija*, *COVID planinar*, *COVID pozitivan*, *COVID potvrda*, *COVID redar*, *COVID restrikcija*, *COVID situacija*).

Pojava riječi povezanih s koronavirusom u mnogim jezicima izazvala je veliko zanimanje i brzu reakciju stranih i domaćih jezikoslovaca (usp. Alyeksyeyeva, Chaiuk, Galitska 2020., Andrews 2020., Janusheva 2020., Karachina 2020., Khalfan, Batool i Shehzad 2020., Lawson 2020., Mahdawi 2020., Mihaljević, Hudeček i Lewis 2022. i u tisku, Nerlich 2020., Stolac i Vlastelić 2022., Štrkalj Despot i Ostroški Anić 2021. itd.). Ana Mikić Čolić (2021: 261–271) u prilogu svoje knjige *Neologizmi u hrvatskome jeziku* iscrpno analizira tvorbu novotvorenica povezanih s pandemijom bolesti COVID-19. Popis radova koji se nalaze na portalu *Hrčak* (hrcak.srce.hr), a koji se bave COVID-om 19 s različitim aspektata, između ostaloga i s jezikoslovnoga, dostupan je na stranici <https://hrcak.srce.hr/covid19>. Pojavu novih riječi i izraza, novih značenja postojećih riječi te prelaženje riječi i izraza iz (uglavnom medicinskoga, ali i npr. edukacijskoga) nazivlja u opći jezik jezikoslovci su proučavali iz različitih perspektiva – kognitivne lingvistike¹⁹⁷, leksikologije, etnolingvistike, frazeologije, korpusne lingvistike itd. U Institutu za hrvatski jezik objavljen je poseban tematski broj *Hrvatskoga jezika*, u kojemu se donose jezične teme povezane s pandemijom bolesti COVID-19. U radovima objavljenima u *Hrvatskome jeziku* jezični su aspekti pandemije bolesti COVID-19 analizirani s različitih gledišta: kognitivne lingvistike, odnosno metafore povezane s koronavirusom (Štrkalj Despot 2020: 1–7), onomastike – imena ljudi koji se bore protiv pandemije bolesti COVID-19 (Vidović 2020: 18–19), frazeologije (Kovačević 2020: 25–29), standardologije (Blagus Bartolec 2020: 30–32), etimologije (Ivšić Majić 2020: 43–44), e-učenja (Hudeček i Mihaljević 2020b: 13–17 i Jozić i dr. 2020: 20–24).

Kristina Štrkalj Despot i Ana Ostroški Anić (Štrkalj Despot i Ostroški Anić 2021.) sastavile su 2021. godine mali korpus *Korona* unutar *Sketch Enginea*.

Od početka pandemije u veljači 2020. Institut za hrvatski jezik zaprimio je mnoge upite medija, ali i šire javnosti jer su nazivi povezani s pandemijom bolesti COVID-19 stvarali brojne probleme govornicima hrvatskoga jezika. Na primjer, mnoge su se pravopisne inačice istoga izraza istodobno upotrebljavale u medijima, katkad i u istome tekstu, npr. *COVID bolnica*, *covid bolnica*, *Covid bolnica*, *COVID-bolnica*, *covid-bolnica*. Kad su se inačice zapisa kombinirale sa sinonimima, problemi su se usložnjivali jer su npr. isti pojam označivala dva naziva s po četiri inačice zapisa:

¹⁹⁷ „Even a superficial glance at public discourse on the pandemic reveals that it is saturated with metaphors (we talk about epidemic epicentre, epidemic focal point, the wave of the epidemic, modern plague and flaming epidemic), and especially with war metaphors (words like headquarters, first line of defence, invisible enemy and the war against the virus)” (Štrkalj Despot i Ostroški Anić 2021: 175).

COVID potvrda, COVID-potvrda, covid potvrda, covid-potvrda; COVID certifikat, COVID-certifikat, covid certifikat, covid-certifikat; COVID putovnica, COVID-putovnica, covid putovnica i covid-putovnica upotrebljavali su se kao istovrijednice engleskoga izraza *COVID certificate*.

Većina upita upućenih Institutu za hrvatski jezik u vrijeme početka pandemije može se ugrubo podijeliti u dvije skupine: 1. upiti o tome kako se koji naziv pravilno piše, 2. upiti o tome kako glasi pravilna istovrijednica engleskoga naziva. U 3. tablici prikazani su neki od upita razvrstani na upite na pravopisnoj, gramatičkoj (morfološkoj, tvorbenoj, sintaktičkoj) te leksičkoj razini.

3. tablica: Upiti poslani Institutu za hrvatski jezik

razina	pitanje	odgovor
pravopisna	Kako se pravilno pišu izvedenice glagola <i>cijepiti</i> ?	<i>docijepiti, docjepljivati, procijepljenost, cijepljenik, cjepivo, cjepitelj, cjepilište</i> (Lewis 2021: 28–33)
	Kako se pravilno pišu nazivi sa sastavnicom <i>COVID</i> ?	<i>COVID incidencija, COVID kredit, COVID krevet COVID negativan, COVID pacijent, COVID planinar, COVID pozitivan, COVID redar, COVID situacija, post-COVID</i>
	Kako se pravilno pišu nazivi sa sastavnicom <i>korona-</i> ?	Sastavnica <i>korona-</i> piše se sastavljeno s imenicom s kojom tvori novi naziv: <i>koronabolnica, koronafobija, koronahumor, koronakriza</i> itd.
	Kako se pravilno pišu nazivi <i>alfa(-)soj, delta(-)varijanta, delta(-)inačica, delta(-)plus(-)soj</i> ?	Pravilan je zapis <i>alfa-soj, delta-varijanta, delta-inačica i delta plus soj</i> .
morfološka	Kako se sklanja <i>COVID-19</i> ?	genitiv: <i>COVID-a 19</i> ; dativ: <i>COVID-u 19</i>
	Kako se sklanjaju imena cjepiva?	genitiv: <i>Pfizer-BioNTecha, AstraZeneca-Oxforda, Johnsona & Johnsona</i> ; dativ: <i>Pfizer-BioNTechu, AstraZeneca-Oxfordu, Johnsonu & Johnsonu</i> (Lewis 2021: 28–33)

razina	pitanje	odgovor
tvorbena	Kako glase pridjevi izvedeni od naziva <i>epidemija</i> i <i>epidemiologija</i> ?	Pridjev <i>epidemiološki</i> izveden je od imenice <i>epidemiologija</i> , a <i>epidemijski</i> od imenice <i>epidemija</i> .
	Jesu li mjere <i>protuepidemijske</i> ili <i>protuepidemiološke</i> ?	Mjere su <i>protuepidemijske</i> .
	Je li pravilno <i>antigen-testovi</i> ili <i>antigenski testovi</i> ?	Pravilan je naziv <i>antigenski testovi</i> .
	Je li pravilno <i>eksponecijalni</i> ili <i>eksponencijski rast</i> ?	Pravilno je <i>eksponencijski rast</i> .
sintaktička	Je li pravilno <i>NAAT test</i> ?	<i>T</i> u <i>NAAT</i> znači 'test', pa je <i>NAAT test</i> pleonazam, što znači da treba upotrebljavati samo <i>NAAT</i> .
	Je li pravilno <i>glasnički mRNK</i> ili <i>glasnička mRNK</i> ?	Sve su pokrate muškoga roda osim pokrata koje završavaju na <i>-A</i> , pa je pravilno <i>glasnički mRNK</i> .
leksička	Jesu li pravilni nazivi <i>socijalna distanca</i> , <i>lokalna transmisija</i> , <i>imunitet krda</i> , <i>drive-in testiranje</i> ?	Pravilni su nazivi <i>fizička udaljenost</i> , <i>lokalni prijenos</i> , <i>kolektivni imunitet</i> , <i>provozno testiranje</i> .

Neki od odgovora na ta pitanja objavljeni su na stranicama *Jezični savjetnik* i *Bolje je hrvatski* te u posebnome izdanju časopisa *Hrvatski jezik*.

2. Pojmovnik koronavirusa

Od početka pandemije u Hrvatskoj (veljača 2020.) leksikografi Instituta za hrvatski jezik počeli su prikupljati riječi i izraze povezane s pandemijom bolesti COVID-19 koji su se upotrebljavali u hrvatskome javnom i medijskom prostoru. Redovito su pratili novinske portale, televizijske vijesti, priopćenja Stožera civilne zaštite i ostalih tijela uključenih u suzbijanje pandemije. Budući da nije postojao hrvatski korpus koji bi uključivao nazive povezane s pandemijom bolesti COVID-19, nazive je ručno prikupljalo sedam suradnika. Prva inačica *Pojmovnika koronavirusa* objavljena je u *Jutarnjem listu* 16. ožujka 2020. U travnju 2020. dopunjena inačica *Pojmovnika* objavljena je na mrežnim stranicama Instituta za hrvatski jezik, vidi 2. sliku.

Pojmovnik koronavirusa

A C D E F H I J K L M N O **P** R S Š T V Z

Upišite pojam za pretraživanje...

pandemija	epidemija velikih razmjera, širenje bolesti na više država, cijeli kontinent, više kontinenta ili cijeli svijet
panika	nekontrolirani strah izazvan stvarnom ili zamišljenom opasnošću, često praćen psihičkim ili tjelesnim reakcijama (otežanim disanjem, lupanjem srca, drhtanjem i sl.)
patogenost	sposobnost mikroorganizma da prouzročuje bolest

2. slika: *Pojmovnik koronavirusa* Instituta za hrvatski jezik (jezik.hr/koronavirus)

U *Pojmovniku* svaki naziv ima kratku definiciju. S pomoću izraza *isto značenje ima i x* povezuju se sinonimi, npr. *imunitet krda* i *kolektivni imunitet*.

Pojmovnik uključuje neka imena, pa čak i nadimke, npr. *Stožer civilne zaštite*, *HZJZ* (akronim od *Hrvatski zavod za javno zdravstvo*), *Apaurin Hrvatske* (perifrazno ime Alemke Markotić, ravnateljice Klinike za infektivne bolesti *Dr. Fran Mihaljević*). Svrha *Pojmovnika* bila je što prije zadovoljiti aktualne potrebe govornika hrvatskoga jezika. U *Pojmovniku* se u pravilu bilježe nazivi kako se upotrebljavaju i ne daju se normativni savjeti. On obuhvaća i žargonske i znanstvene nazive koji su ušli u opći jezik. Odabrane natuknice iz *Pojmovnika koronavirusa* prikazane su s definicijama i sinonimima u 4. tablici.

4. tablica: Nekoliko natuknica iz *Pojmovnika koronavirusa* s definicijama i sinonimima

naziv	definicija	sinonim
karantena	prisilno, zakonski ili službeno izdvajanje potencijalno zaraženih osoba iz okoline ili čitavih naselja kako bi se spriječilo daljnje širenje virusa; potječe od talijanske riječi <i>quarantina</i> ('40 dana'). Prvi put kao zaštitna mjera primijenjena je odlukom Velikoga vijeća Dubrovačke Republike 1377. godine.	
kirurška maska	navlaka koja se stavlja na lice kao zaštita od prenošenja virusa (kašljanjem, izdisanjem, kihanjem i sl.)	zaštitna maska
kliconoša	osoba ili životinja koja u sebi nosi određeni mikroorganizam koji prouzročuje bolest, ali nema znakova bolesti	
kolapsologija	u novije vrijeme popularan pokret koji upozorava na moguću propast (kolaps) društava te proučava uzroke i posljedice urušavanja civilizacija	
kolektivni imunitet	imunitet koji je steklo dovoljno ljudi da se bolest prestane širiti	imunitet krda
komorbiditet	istodobna pojava dviju ili više bolesti	
korona	kolokvijalni naziv za koronavirusnu bolest, tj. COVID-19	
koronabolnica	bolnica predviđena za smještaj i liječenje zaraženih koronavirusom	

U listopadu 2021. *Pojmovnik* je imao 168 naziva.

Nakon objave *Pojmovnika koronavirusa* u travnju 2020. uslijedila su brojna pitanja i prijedlozi korisnika *Pojmovnika*. Korisnici su predlagali uvrštavanje nekih naziva, zamjene za nazive preuzete iz engleskoga jezika (npr. *drive-in* > *dovozni*), tražili etimološka, normativna i pragmatička objašnjenja (npr. zašto je pravilno pisati *koronavirus*, a ne *korona virus*) te predlagali ispravke ili izmjene nekih naziva i/ili definicija. Neka su rješenja hvalili (*bravo za drive-in* > *provozni*), a s nekima se nisu slagali (npr. *zaštitna maska nije isto što i kirurška maska*). Neki od upita koji su uslijedili nakon objave *Pojmovnika koronavirusa* prikazani su u 5. tablici.

5. tablica: Upiti povezani s *Pojmovnikom koronavirusa*

pitanje	odgovor
Je li pravilno <i>epidemiološka kriza</i> ili <i>epidemijska kriza</i> ?	Pridjev <i>epidemijski</i> izveden je od <i>epidemija</i> , a pridjev <i>epidemiološki</i> od <i>epidemiologija</i> . Dakle, pridjev <i>epidemijski</i> odnosi se na <i>epidemiju</i> , a pridjev <i>epidemiološki</i> na <i>epidemiologiju</i> . Krizu izaziva epidemija, pa pravilan naziv glasi <i>epidemijska kriza</i> .
Ne bi li naziv <i>epidemija</i> trebalo zamijeniti hrvatskom riječi <i>pošast</i> ?	Riječ <i>pošast</i> sinonim je riječi <i>epidemija</i> u općemu jeziku te se umjesto naziva <i>epidemija</i> u njemu može upotrijebiti riječ <i>pošast</i> . Međutim, medicinski je naziv samo <i>epidemija</i> .
Može li hrvatski neologizam <i>raskuživalo</i> zamijeniti internacionalizam <i>dezinficijens</i> ?	Riječ <i>raskuživač</i> ima isto značenje kao naziv <i>raskuživalo</i> , pa nema potrebe za stvaranjem nove riječi od iste osnove drugim sufiksom. Međutim, stručni je naziv samo <i>dezinficijens</i> .
Je li pravilno <i>simptomski bris</i> ili <i>simptomatski bris</i> ?	S obzirom na to da je riječ o pridjevu izvedenom od naziva <i>simptom</i> , pravilan je naziv <i>simptomski bris</i> .

O osnovnim značajkama hrvatskoga pandemijskoga nazivlja na temelju naziva prikupljenih za *Pojmovnik koronavirusa* te nakon njegove objave pišu Mihaljević, Hudeček i Lewis (2022. i u tisku). U radovima ističu i da je igra riječima česta značajka novotvorenica povezanih s pandemijom bolesti COVID-19, npr. *kuga-potvrda* (potvrda o kugi) umjesto *potvrda o cijepljenju*, *stožerokracija* (po uzoru na *aristokracija*, *birokracija*, *demokracija* – od riječi *Stožer* (*civilne zaštite*), da je igra riječima prisutna i u imenima *Toni Cjepinski*, *Toni Cjepaničev* odnosno *Alemka Narkotić*, *Apaurin Hrvatske* za pjevača Tonija Cetinskog, poznatog po svojem protvrljenju cijepljenju (antivakserizmu) odnosno doktoricu Alemku Markotić, članicu Stožera civilne zaštite. U tome kontekstu spominje se i naslov romana o pandemiji bolesti COVID-19 *Petokoronaš* Emanuela Željka Špoljara (<https://arteist.hr/petokoronas-prvi-roman-o-zivotu-u-doba-korone/>)¹⁹⁸ te igre riječima kojima se aludira na poznata književna djela (*U doba kolere* > *U doba korone*) i nazive (*novogovor* > *koronagovor*).

¹⁹⁸ Naslov romana igra je riječi potaknuta nazivom *petokolonaš* izvedenim od političkoga i vojnoga naziva *peta kolona* ‘skupina ljudi koja potkopava veću skupinu iznutra, obično u korist neprijatelja, skupina ili nacija, unutarnji neprijatelj’. Naziv *petokolonaš* označuje pripadnika te skupine ljudi, ali može imati i šire općenito značenje ‘izdajica’ (VRH). Riječ *petokoronaš* tvorena je od elemenata *pet* i *koronaš* ‘osoba zaražena koronavirusom’.

3. Pandemijsko nazivlje u *Mrežniku*

Iako je *Mrežnik* rječnik koji je prije pojave pandemije imao sastavljen abecedarij svih triju modula (vidi potpoglavlje *Korpusi i abecedarij* poglavlja *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*) 2020. godine odlučili smo, iz istih razloga koji su mnoge leksikografe potaknuli da pandemijsko nazivlje uključe u svoje rječnike, da ćemo u *Mrežnik* dodati neke (i standardnojezične i žargonske) nazive povezane s pandemijom bolesti COVID-19 jer smo procijenili da je riječ o jedinstvenoj prilici da se znatna promjena u svakodnevnome jeziku uvjetovana snažnim vanjskim čimbenicima koji su utjecali na život ukupnoga stanovništva pandemijom zahvaćenih područja, pa tako i Hrvatske, promatra u stvarnome vremenu, zabilježi i komentira.

Početni abecedarij naziva povezanih s pandemijom sastavljen je na temelju *Pojmovnika koronavirusa* te dopunjen nekim nazivima koje smo prikupili na internetu i iz medija.

Temeljni je kriterij za odabir naziva (stručnih i žargonskih) urednicima bila njihova čestoća (prema njihovoj procjeni) u općemu jeziku. Odabranim su nazivima potom pridružene češće tvorenice, vidi 6. tablicu. Uključeni su i nešto rjeđi nazivi s kojima je povezana kakva normativna ili uporabna dvojba, odnosno o kojima je veći broj upita upućen Institutu za hrvatski jezik.

Nazivi dodani u *Mrežnikov* abecedarij veoma su često medicinski nazivi koji ne bi bili uključeni u opći rječnik početnoga *Mrežnikova* opsega (10 000 natukničkih jedinica) da se njihova potvrđenost u svakodnevnoj uporabi nije znatno povećala zbog pandemije bolesti COVID-19. Popis jedinica (natuknica i podnatuknica dodanih u *Mrežnik*) nalazi se u 7. tablici.

6. tablica: Neki nazivi povezani s koronavirusom dodani u abecedarij *Mrežnika*

epidemiologija	dezinfekcija	letalán	virologija
epidemiolog	dezinficijens	letalitet	virolog
epidemiologinja	dezinficirati		virologinja
epidemiološki			virološki

7. tablica: Nazivi povezani s pandemijom bolesti COVID-19 dodani u *Mrežnik*

nazivi (često medicinski) koji se nisu nalazili u osnovnome abecedariju zbog nedovoljne čestote u općemu jeziku	kao natuknice: anosmija, antivirusni, asimptomatski, COVID-19, dezinfekcija, dezinficijens, dezinficirati, dijagnosticirati, dijagnoza, epidemija, epidemiolog, epidemiologija, epidemiologinja, infekcija, inkubacija, karantena, javnozdravstveni, kliconoša, komorbiditet, koronavirus, letalan, letalitet, pandemija, pandemijski, post-COVID, respirator, samoizolacija, SARS-CoV-2, smrtnost, superširitelj, trijaža, virolog, virologija, virologinja, virološki, virus, zaraza, zarazni; telenastava
	kao podnatuknice: citokinska oluja, civilna zaštita, egzistencijalni strah, eksponencijalni rast, fizička udaljenost, kirurška maska, klinička slika, kolektivni imunitet, koronavirusna bolest, lažne vijesti, linearni rast, mokra tržnica, mrežna nastava, nastava na daljinu, multi pacijent, TV nastava, virtualna učionica
novotvorenice (u pravilu razgovorne ili žargonske, najčešće preuzete iz stranoga jezika)	kao natuknice: infodemija, kolapsologija, korona, koronabolnica, koronafobija, koronahumor, koronaš, koronašev, koronašica, koronašičin, kovidiot
	kao podnatuknice: COVID bolnica COVID ambulanta, COVID infekcija, COVID odjel, COVID ordinacija, COVID pacijent, COVID pozitivan ¹⁹⁹ , imunitet krda, korona <i>free</i>
	kao nova značenja postojećih natuknica: balon, provozni, val, zatvaranje

U *Mrežnik* je ukupno dodano 80 leksičkih jedinica, koje su obrađene kao natuknice ili podnatuknice.

U njihovoj su obradi, kao i u obradi ostale rječničke građe, upotrijebljeni *Hrvatski mrežni korpus* – *hrWaC* (Ljubešić i Klubička 2016.) i *Hrvatska jezična riznica* (Brozović Rončević i Čavar 2008: 173–186), ali s obzirom na to da ti korpusi ne daju podatke o novotvorenica koje su ušle u jezik nakon 2009. (*Hrvatska jezična riznica*) odnosno 2013. (*Hrvatski mrežni korpus*), mogli su se upotrijebiti samo za provjeru onih naziva koji su postojali (i upotrebljavali se u općemu jeziku) prije toga vremena. Obradivačima je najveći problem bio taj što većina naziva povezanih s pandemijom bolesti COVID-19 nije bila potvrđena u tim korpusima. Oni nisu davali ni podatke o porastu uporabe nekih naziva ni o novim značenjima naziva koja su nastala tijekom pandemije. To je značilo da su leksikografi morali drukčije prikupljati primjere. Na stranicama *Hrvatskoga arhiva weba* nalazi se tematska zbirka

¹⁹⁹ COVID ambulanta, COVID infekcija, COVID odjel, COVID ordinacija, COVID pacijent, COVID pozitivan ne nalaze se u *Pojmovniku koronavirusa*, u *Mrežnik* su dodani i drugi nazivi koji su se učestalije upotrebljavali nakon objave *Pojmovnika*, npr. *post-COVID*.

COVID-19, u kojoj su leksikografi mogli provjeriti svaki naziv i pronaći primjere. Od listopada 2021. specijalizirani korpus *Korona*, koji su sastavile Kristina Štrkalj Despot i Ana Ostroški Anić (2021.) postao je javno dostupnim na zahtjev te je bio referentni korpus pri obradi naziva povezanih s pandemijom bolesti COVID-19 u *Mrežniku*. Pri obradi pandemijskoga nazivlja autori i urednici *Mrežnika* koristili su se korpusom *Korona* pri obradi i uređivanju natuknica, za dopunu popisa riječi natuknicama i podnatuknicama, za uspostavu kolokacija (skicama riječi) i primjera (konkordancijom). U 1. primjeru donosi se obrada novotvorenice *korona*. Označena je oznakom *razg.* te povezna sa sinonimima *koronavirusna bolest* i *COVID-19*. Kao podnatuknica donosi se izraz *korona free*. U hrvatskome se jeziku tijekom pandemije pojavilo mnogo riječi sa sastavnicom *korona-*. Može se raspravljati o tome jesu li one nastale u hrvatskome jeziku prefiksoidnom tvorbom od prefiksoida *korona-* i imenice ili je riječ o prevedenicama s engleskoga jezika. Kako se na to pitanje najčešće ne može dati jednoznačan odgovor, a u želji da u *Mrežniku* zabilježimo najčešće riječi s elementom *korona-* koje su se upotrebljavale 2020. i 2021. godine, u *Mrežnik* je uz natuknicu *korona* dodana napomena u kojoj se navode najčešće takve riječi. U *Mrežniku* se od takvih riječi kao natuknice obrađuju *koronabolnica*, *koronafobija*, *koronahumor* i *koronavirus*.

1. primjer: Rječnički članak imenice *korona*

koróna im. ž. (G korónē, DL korónu, A koróna, I korónōm)

razg. **Korona je bolest koju prouzročuje novi soj koronavirusa SARS-CoV-2 (teški akutni respiratorni sindrom, koronavirus 2).**

U momčad Dinama i stručni stožer uselila se korona, ali ista sudbina zadesila je i suparnika u Europskoj ligi.

Sve više europskih država ide prema strogim mjerama: Pogledajte gdje je korona eskalirala.
(naslov)

Da korona nije obična prehlada, na vlastitost se koži uvjerila obitelj iz Pule, čijih je šest članova razvilo različite simptome, od šmrcaja do teške upale pluća i primanja kisika u bolnici.

Zbog eksplozije korone: Od idućeg tjedna izvanredno stanje u bolnicama (naslov)

Što korona može? eskalirati, harati, ubiti koga

Što se s koronom može? bojati je se, pobijediti je, svladati je

Koordinacija: korona i gripa

U vezi s koronom spominje se: bitka, borba, epidemija, eksplozija, pandemija, posljedica, rat

SINONIMI: koronavirusna bolest, v. pod bolest, COVID-19

• **korona free**

razg. **Korona free je u kojemu nema koronavirusa.**

Ovih 10 država su korona free od početka pandemije, ali virus ih je svejedno devastirao, evo i zašto (naslov)

Male općine na jugu zemlje su korona free, u čemu je tajna? (naslov)

TVORENICE: koronaš, koronašica, koronizirati

Pojmovnik koronavirusa: <https://jezik.hr/koronavirus/?slovo=k>

◦ Tijekom pandemije bolesti COVID-19 2020. i 2021. godine pojavile su se mnoge riječi sa sastavnicom (prefiksoidom) *korona-*, npr. *koronabolnica*, *koronafobija*, *koronahumor*, *koronakriminalac*, *koronakriza*, *koronaludilo*, *koronamanija*, *koronamem*, *koronamjere*, *koronaobveznice*, *koronaožujak*, *koronaparty*, *koronaprofiter*, *koronapravila*, *koronasaga*, *koronašoping*, *koronatulum*, *koronavic*, *koronavirus*, *koronazabava*, *koronazakon*.

Kao primjer obrade još jedne novotvorenice nastale u vrijeme pandemije donosimo u 2. primjeru obradu natuknice *provozni*. Ta je natuknica prije bila obrađena u značenju koje ima u kontekstu međunarodnoga prijevoza ‘koji se odnosi na provoz, prevoženje robe kroz državu bez zadržavanja u njoj’. Zbog porasta čestoće uporabe izraza *drive-in* (u kolokacijama *drive-in dijagnostika*, *drive-in sustav*, *drive-in testiranje*, *drive-in uzorkovanje*) u hrvatskome jeziku tijekom pandemije te zbog mnogih upita upućenih Institutu za hrvatski jezik o tome postoji li hrvatska zamjena za taj izraz na stranicama *Bolje je hrvatski* objavljen je jezični savjet u kojemu se predlaže zamjena te engleske riječi riječju *provozni*, vidi 3. sliku. Uz drugo je njezino značenje u *Mrežniku* u napomeni zabilježeno da je to značenje dodano riječi *provozni* tijekom pandemije bolesti COVID-19 te se navode primjeri koji pokazuju da je riječ potvrđena u uporabi – iako njezina potvrđenost tijekom pandemije nikad nije dosegla razinu potvrđenosti engleskoga izraza *drive-in* u hrvatskome jeziku. Riječ *provozni* može se predložiti i kao zamjena za *drive-in* općenito (ta se riječ obično upotrebljava da bi se označila kupnja pri kojoj se ne izlazi iz automobila), ali nismo našli potvrda za uporabu riječi *provozni* u tome kontekstu, pa se to značenje uz pridjev *provozni* ne bilježi u *Mrežniku*.

3. slika: Jezični savjet *drive-in* > *provozni* na stranicama *Bolje je hrvatski*

2. primjer: Rječnički članak pridjeva *provozni*

pròvoznì prid. (G pròvoznôg(a); ž. pròvoznâ, s. pròvoznô)

1. Provozni je koji se odnosi na provoz, prevoženje robe kroz državu bez zadržavanja u njoj.

Provozni postupak carinski je postupak koji omogućava kretanje robe koja nema carinski status robe Zajednice od jedne do druge točke unutar područja.

Ključan alat je NCTS (Novi kompjutorizirani provozni sustav) uveden između 2003. i 2005. godine kako bi ubrzao tranzit.

Što je provozno? postupak, sustav

2. med. **Provozni je pri kojemu se uzorak uzima osobi koja dolazi automobilom te ne izlazi iz njega tijekom uzorkovanja.**

Andrija Štampar uveo je novo radno vrijeme provozne (eng. drive in) dijagnostike koronavirusa.

Punkt za provozno PCR testiranje pri NZJZ Dr. Andrija Štampar (Mirogojska cesta 16) radit će od ponedjeljka do subote od 8 do 11 sati, uz prethodnu narudžbu.

Što je provozno? dijagnostika, sustav, testiranje, uzorkovanje

Bolje je hrvatski: <https://bolje.hr/rijec/drive-in-gt-provozni/265/>

• U vrijeme epidemije bolesti COVID-19 spominju se izrazi poput *drive-in* dijagnostika, *drive-in* sustav, *drive-in* testiranje, *drive-in* uzorkovanje. U tim izrazima engleski izraz *drive-in* označuje da se uzorkovanje obavlja tako da osoba ne mora izaći iz automobila da bi se uzorak uzeo. Umjesto engleskoga izraza *drive-in* bolje je u hrvatskome standardnom jeziku upotrijebiti pridjev *provozni*.

TVORBA: provoz-ni

Anosmija/anozmija jedan je od medicinskih naziva čija je čestoća u općemu jeziku bitno povećana zbog pandemije bolesti COVID-19. Taj je naziv u stručnoj literaturi zabilježen u oblicima *anosmija* i *anozmija*. U hrvatskoj terminološkoj bazi *Struna* (usp. Bratanić i Ostroški Anić 2013.) prednost je dana nazivu *anozmija*. Međutim, tijekom pandemije u medijima je prevladao oblik *anosmija*. Stoga je odlučeno da u *Mrežniku* natuknica bude *anosmija* te da se njezinu značenju pridruži sinonim *anozmija*. U normativnoj napomeni objašnjeni su razlozi za to. Rječnički članak natuknice *anosmija* u *Mrežniku* prikazan je u 3. primjeru.

3. primjer: Obrada natuknice *anosmija* u *Mrežniku*

anòsmija im. ž. (G anòsmijē, DL anòsmiji, A anòsmiju, I anòsmijōm)

med. **Anosmija je gubitak njuha, jedan od rjeđih simptoma bolesti COVID-19, najčešće se pojavljuje u mladim pacijenata s blagom kliničkom slikom.**

Najčešći uzroci anosmije (potpuni gubitak njuha) i hiposmije (djelomični gubitak njuha) jesu: bolesti paranazalnih sinusa (23 %), infekcije gornjeg dišnog trakta (19 %) i trauma glave (do 15 % svih njušnih poremećaja).

Ovo su najčešći simptomi COVID-a 19 u Europi – Anosmija je pri samom vrhu: Iza toga se krije sposobnost korone da napadne olfaktivnu žarulju (naslov)

Nekoliko ljudi koji su oboljeli od COVID-a 19 prijavili su anosmiju kao jedan od simptoma, kazao je drugi čovjek francuskog ministarstva zdravstva.

SINONIM: anozmija

• U medicinskome nazivlju upotrebljava se i naziv *anozmija* te je u bazi *Struna* *anozmija* preporučeni medicinski naziv, a *anosmija* dopušteni. U medijima se (povezano s pandemijom bolesti COVID-19) upotrebljava naziv *anosmija*.

◦ Uporaba naziva *anosmija* u općemu jeziku naglo je porasla za vrijeme pandemije bolesti COVID-19 jer je *anosmija* jedan od simptoma te bolesti.

Struna: <http://struna.ihj.hr/naziv/anozmija/17027/#naziv>

Pojmovnik koronavirusa: <https://jezik.hr/koronavirus>

Definicije i povezivanje dviju djelomično sinonimnih natuknica prikazani su u 8. tablici na primjeru naziva *SARS-CoV-2* i *koronavirus* (donose se samo definicije i sinonimi).

8. tablica: Definicija i sinonimi (poveznice) u rječničkim člancima naziva *SARS-CoV-2* i *koronavirus*

	SARS-CoV-2	koronavirus
1. definicija	<i>med. SARS-CoV-2</i> (pokrata od engl. <i>Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2</i> ('teški akutni respiratorni sindrom koronavirus 2')) jedan je od sojeva virusa iz istoimene porodice koji prouzročuje koronavirusnu bolest, tj. COVID-19.	<i>med. Koronavirus</i> jedan je od sojeva virusa iz istoimene porodice koji prouzročuje koronavirusnu bolest, tj. COVID-19.
sinonim	koronavirus	SARS-CoV-2
2. definicija		(samo u množini) <i>med.</i> Koronavirusi su porodica virusa (<i>Coronaviridae</i>) koji imaju jednolančani DNK i lipidnu ovojnicu u obliku krune; mogu zaraziti ptice i sisavce, a u posljednje vrijeme i ljude.

Obje su natuknice u svim značenjima označene kao medicinski nazivi. U definiciju naziva *SARS-CoV-2* uključeno je i etimološko objašnjenje. Naziv *SARS-CoV-2* povezuje se sa sinonimom *koronavirus* u njegovu prvome značenju.

Uz nazive povezane s pandemijom bolesti COVID-19 često se donose normativne i uporabne napomene. Uz neke se medicinske nazive čija se čestoća u općemu jeziku zamjetno povećala tijekom pandemije nalazi i uporabna napomena u kojoj se napominje upravo to, vidi napomenu uz medicinski naziv *anosmija* u 4. primjeru. Primjeri normativnih i uporabnih napomena u *Mrežniku* prikazani su u 9. i 10. tablici.

9. tablica: Primjeri normativnih napomena

koronavirus	U stručnoj i široj općoj uporabi u hrvatskome su jeziku ustaljeni prilagođeni nazivi za viruse. Prema pravilu o pisanju stručnih naziva malim se početnim slovom pišu svi jednorječni nazivi te svi višerječni nazivi osim riječi koja je i sama ime ili posvojni pridjev izveden od osobnoga imena, npr. <i>ebola</i> , <i>zika</i> / <i>virus zika</i> , <i>virus Zapadnoga Nila</i> / <i>zapadnonilski virus</i> . U skladu s navedenim pravilom piše se i naziv virusa čiji je latinski naziv <i>Coronavirus</i> , a koji je uzročnik pandemije bolesti COVID-19.
-------------	---

epidemija	Epidemija označuje naglo širenje neke bolesti. Stoga nije pravilno govoriti o epidemiji koronavirusa, nego treba govoriti o epidemiji koronavirusne bolesti, epidemiji bolesti COVID-19 ili, u razgovornome stilu, o epidemiji korone.
pandemija	Pandemija označuje širenje neke bolesti na više država, kontinenta ili na cijeli svijet. Budući da pandemija označuje širenje bolesti, nije pravilno govoriti o pandemiji koronavirusa, nego treba govoriti o pandemiji koronavirusne bolesti, pandemiji bolesti COVID-19 ili, u razgovornome stilu, o pandemiji korone.
fizička udaljenost	U vrijeme pandemije bolesti COVID-19 pojavio se i pojam udaljenosti koja mora postojati među ljudima kako bi se spriječilo širenje virusa. Prema engleskome <i>social distance</i> počeo se za tu udaljenost u hrvatskome upotrebljavati naziv <i>socijalna distanca</i> . U standardnome jeziku bolje je upotrijebiti naziv <i>fizička udaljenost</i> , koji jasnije upućuje upravo na potrebu održavanja fizičke udaljenosti od drugih ljudi, a nikako ne socijalne, odnosno društvene.
zatvaranje	Engleski naziv <i>lockdown</i> tvoren je od sastavnica <i>lock</i> 'zaključati' i <i>down</i> 'dolje'. Engleska riječ <i>lockdown</i> znači 'zatvaranje, zaključavanje, blokada, izolacija'. Ta se riječ u hrvatskome jeziku počela upotrebljavati pojavom koronavirusa i prema <i>Pojmovniku koronavirusa</i> Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (https://jezik.hr/koronavirus) u hrvatskome znači 'uvođenje karantene ili restriktivnih mjera da bi se povećala sigurnost'. Razlikuje se potpuni <i>lockdown</i> (katkad se u tome značenju upotrebljava i samo <i>lockdown</i>) i djelomični ili meki <i>lockdown</i> . U hrvatskim se medijima pojavljuju i nazivi <i>potpuno zatvaranje</i> i <i>djelomično zatvaranje</i> , pa se u hrvatskome standardnom jeziku preporučuje uporaba tih naziva.

10. tablica: Primjeri uporabnih napomena

balon	Ovo značenje riječi <i>balon</i> potvrđeno je 2020. i 2021. godine u vezi s pandemijom koronavirusne bolesti. (uz značenje 'zaštitna mjera u kojoj skupina ljudi provodi vrijeme zajedno i ne miješa se s drugim skupinama')
dezinficijens raskuživač	<i>Raskuživač</i> je sinonim riječi <i>dezinficijens</i> u općemu jeziku; u medicinskome se nazivlju upotrebljava samo naziv <i>dezinficijens</i> .
izolacija karantena	Nazivi <i>karantena</i> i <i>izolacija</i> nisu sinomi. Izolacija je odvajanje osobe ili skupine ljudi od ostatka stanovništva. Karantena je zakonski nametnuto ograničenje kretanja osoba izloženih zaraznoj bolesti kako bi se vidjelo hoće li se razboljeti. Karantena je stroža i kontrolirana izolacija. Svaka karantena je izolacija, ali nije svaka izolacija karantena.

koronavirus	Često se čuje da je tko obolio od koronavirusa. U medijskim se izvještajima katkad govori o broju zaraženih, katkad o broju oboljelih. Oboje je pravilno, ali nije pravilno reći da je tko obolio od koronavirusa. Ljudi nisu oboljeli od virusa, nego su njime zaraženi, a od bolesti obolijevaju. Možemo reći da je netko zaražen koronavirusom ili da je obolio od koronavirusne bolesti ili od bolesti COVID-19.
-------------	--

4. Zaključak

Koronavirus je utjecao na mnoga područja života, od zdravstva i medicine do obrazovanja i jezika. Jezici se s vremenom mijenjaju, ali 2020. i 2021. godine jezične su promjene bile vjeran odraz velikih društvenih promjena. Pojava pandemije bolesti COVID-19 dovela je do stvaranja mnogo novih riječi i izraza, dodavanja novih značenja postojećim riječima te prelaska znanstvenih naziva u svakodnevni jezik. Mediji i društvene mreže imali su presudnu ulogu u tim procesima.

Kao i u mnogim drugim jezicima, početak pandemije bolesti COVID-19 u Hrvatskoj je povezan s pojavom brojnih novih izraza (*koronabolnica*, *supersiritelj*, *socijalna distanca*) i dodavanjem značenja postojećim riječima (*balon*, *val*). Izvorni govornici, osobito novinari, često su tražili jezične savjete od jezikoslovaca iz Instituta za hrvatski jezik. Neki su od jezičnih savjeta objavljeni na stranicama *Jezični savjetnik* i *Bolje je hrvatski*. U Institutu za hrvatski jezik objavljen je u lipnju 2020. poseban broj časopisa *Hrvatski jezik* tematski povezan s pandemijom bolesti COVID-19 (što uključuje i e-učenje), izrađen je i na stranicama jezik.hr objavljen deskriptivni *Pojmovnik koronavirusa* te su u *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* uvrštene najčešće novotvorenice i medicinski nazivi povezani s pandemijom potvrđeni u općemu jeziku. Nazivi povezani s pandemijom u najvećoj mjeri nisu bili zabilježeni u *Hrvatskome mrežnom korpusu* ni u *Hrvatskoj jezičnoj riznici* ili potvrde koje su se u njima nalazile nisu odražavale njihovu uporabu tijekom 2020. i 2021. godine. U jesen 2021. sastavljen je mali specijalizirani korpus *Korona*, koji je dostupan na zahtjev, što je olakšalo donošenje definicija, pronalaženje primjera i kolokacija. Međutim, ključni je izvor podataka bio internet. Novotvorenice nastale u vrijeme pandemije također nisu bile uvrštene u tada najnoviji *Rječnik neologizama u hrvatskome jeziku* (usp. Muhvić-Dimanovski, Skelin Horvat i Hriberski 2016.).

Velik broj novih riječi/izraza/značenja povezanih s pandemijom pripadao je samo govornomu žargonu (*kovidiot*) i danas, 2024. godine, možemo sa sigurnošću reći da neće ući u hrvatski standardni jezik. Također, mnoge se riječi koje su zabilježene u rubrici *Tvorenice*: s dvogodišnjim odmakom prepoznaju kao prigodnice koje neće biti uvrštene u abecedarij ni u budućim fazama obrade građe. Novo je nazivlje bilo velik izazov za jezikoslovce, a posebno za standardologe i leksikografe. Standardolozi su se susreli s brojnim pitanjima povezanim s pravopisom, gramatikom (morfologijom, sintaksom, a posebno tvorбом riječi) te leksikom koja su postavljali novinari i građani. Leksikografski je izazov u slučaju *Mrežnika* bio u odluci hoće li se iskoračiti izvan okvira zacrtanoga abecedarija kako bi se zabilježio jedan specifični jezični trenutak te

po kojim će se kriterijima odabirati građa za rječnik. U ovome je poglavlju pokazano kako su urednici *Mrežnika* odgovorili na taj izazov.

Izvori i literatura

- Alyeksyeyeva, I. O.; Chaiuk, T. A.; Galitska, E. A. 2020. Coronaspeak as Key to Coronaculture: Studying New Cultural Practices through Neologisms. *International Journal of English Linguistics* 10/6. 202–212.
- Blagus Bartolec, Goranka. 2020. Jezik u doba korone. *Hrvatski jezik* 7/2. 30–32. *Bolje je hrvatski*. bolje.hr (pristupljeno 24. srpnja 2021).
- Bratanić, Maja; Ostroški Anić, Ana. 2013. The Croatian National Termbank STRUNA : A New Platform for Terminological Work. *Collegium antropologicum* 3/37. 677–683.
- Brozović Rončević, Dunja; Čavar, Damir. 2008. Hrvatska jezična riznica kao podloga jezičnim i jezičnopovijesnim istraživanjima hrvatskoga jezika. *Vidjeti Ohrid: referati hrvatskih sudionica i sudionika za XIV. međunarodni slavistički kongres*. Ur. Petrović, Bernardina; Samardžija, Marko. Hrvatsko filološko društvo – Hrvatska sveučilišna naklada. 173– 186.
- Coronaspeak – A Guide to the Language We Are All Using These Days*. <https://grownandflown.com/corona-slang-language-guide/> (pristupljeno 24. lipnja 2021).
- Coronavirus: Glossary of Common Terms*. <https://www.webmd.com/lung/coronavirus-glossary#1>. (pristupljeno 24. lipnja 2021).
- Coronawoordenboek*. <https://www.taalkbank.nl/2020/03/14/coronawoordenboek/> (pristupljeno 24. lipnja 2021.).
- COVID-19 stranica portala *Hrčak*. <https://hrcak.srce.hr/covid19> (pristupljeno 28. studenoga 2023.).
- Croatian Web Archive* (Hrvatski arhiv weba). <https://haw.nsk.hr/tematske-zbirke/24/covid19-1>. (pristupljeno 24. lipnja 2021.).
- English Web 2020* (enTenTen20). <https://www.sketchengine.eu/ententen-english-corpus/>; (pristupljeno 24. listopada 2021.)
- <https://amp.theguardian.com/commentisfree/2020/aug/07/covid-novels-warning-future-generations-first-world-war-spanish-flu-1918> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- <https://lexicala.com/review/2021/globalex-workshop-on-lexicography-and-neology-2021/>
- <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/new-dictionary-words-coronavirus-covid-19> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7147210/>
- Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2019. Croatian Web Dictionary – Mrežnik – Linking with Other Language Resources. *Electronic lexicography in the 21st century*.

-
- Proceedings of the eLex 2019 conference. Eds. Kosem, Iztok et al. Lexical Computing CZ. Brno. 72–98.*
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. 2020a. The *Croatian Web Dictionary – Mrežnik Project* – Goals and Achievements. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 46/2. 645–667.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. 2020b. Videolekcije za maturante – kako izbjeći najčešće jezične pogreške u školskome eseu. *Hrvatski jezik* 7/2. 13–17.
- Ivšić Majić, Dubravka. 2020. Otrovnja kruna je u narodu. *Hrvatski jezik* 7/2. 43–44.
- Janusheva, Violeta. 2020. The Macedonian Language in Regard to Covid-19. *Thesis* 9/2. 243–261.
- Jezični savjetnik*. <http://jezicni-savjetnik.hr/> (pristupljeno: 24. listopada 2021.).
- Jozić, Željko. i dr. 2020. Mrežni izvori u vrijeme korone. *Hrvatski jezik* 7/2. 20–24.
- Karachina, O. E. 2020. Language of Pandemic: Linguistic and Cultural Aspects. *Russian Linguistic Bulletin* 2/22. 45–48.
- Khalfan, Maryah.; Batool, Huma; Shehzad, Wasima. 2020. Covid-19 Neologisms and Their Social Use: An Analysis from the Perspective of Linguistic Relativism. *Linguistic and Literature Review* 6/2. 117–129.
- Kilgariff, Adam i dr. 2004. The Sketch Engine. *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*. Ur. Williams, Geoffrey; Vessier, Sandra Lorient. Universite de Bretagne-Sud. 105–116.
- Kovačević, Barbara. 2020. Između čekića i plesa. *Hrvatski jezik* 7/2. 25–29.
- Lawson, R. 2020. *Coronavirus has led to an explosion of new words and phrases – and that helps us cope*. <https://theconversation.com/amp/coronavirus-has-led-to-an-explosion-of-new-words-and-phrases-and-that-helps-us-cope-136909> (pristupljeno 26. listopada 2021.).
- Lewis, Kristian. 2021. Od krave do EMA-e: cijepjenje i cjepivo u jezičnome okružju. *Hrvatski jezik* 8/2. 28–33.
- Ljubešić, Nikola; Klubička, Filip. 2016. Croatian web corpus hrWaC 2.1. Slovenian language resource repository CLARIN.SI. <http://hdl.handle.net/11356/1064> (pristupljeno 26 listopada 2021.).
- Macmillan Dictionary*. <https://www.macmillandictionary.com/us/dictionary/american/covidiot> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- Mahdawi, A. 2020. *From Covidiot to doomscrolling how coronavirus is changing our language*. <https://amp.theguardian.com/commentisfree/2020/apr/15/from-covidiot-to-doomscrolling-how-coronavirus-is-changing-our-language?> (pristupljeno 26. listopada 2021.).
- Mali rječnik instituta za jezik – koronakriza, infodemija, koronašoping, samoizolacija, koronamanija... Kako nam je pandemija Covida-19 u samo mjesec-dva promijenila svakodnevni jezik*. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/koronakriza-infodemija-koronasoping-samoizolacija-koronamanija-kako-nam-je-pandemija-covida-19-u-samo-mjesec-dva-promijenila-svakodnevni-jezik-10113136> (pristupljeno 24. lipnja 2021.).

-
- Mihaljević, Milica. 2022. Tvorbena analiza hrvatskoga koronavirusnog nazivlja (s posebnim obzirom na stopljenice i sraslice). *Novorjeđe* 4/6. 75–90.
- Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Lewis, Kristian. 2022. Coronavirus-related neologisms: A challenge for Croatian standardology and lexicography. *Lexicography of Coronavirus-related Neologisms*. Ur. Klosa-Kückelhaus, Annette; Kernerman, Ilan. De Gruyter. 165–189.
- Mihaljević, Milica; Hudeček, Lana; Lewis, Kristian. The past and present epidemics: new literary works, new words, new meanings, new dictionaries, and new dictionary entries. *From Dante to the Present Day: disease outbreaks, epidemics and pandemics in language, literature and culture*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu. (u tisku)
- Mikić Čolić, Ana. 2021. *Neologizmi u hrvatskome jeziku*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Osijek.
- Miloš, Irena. 2020. Pandemija viceva u pandemiji korone: zaraza koju volimo. *Hrvatski jezik* 7/3. 9–11.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna; Skelin Horvat, Anita; Hriberski, Diana. 2016. *Rječnik neologizama u hrvatskome jeziku*. <http://rjecnik.neologizam.ffzg.unizg.hr/> (pristupljeno: 26. listopada 2021.).
- Nerlich, Brigitte. 2020. Metaphors in the time of coronavirus. <https://blogs.nottingham.ac.uk/makingsciencepublic/2020/03/17/metaphors-in-the-time-of-coronavirus/> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie*. <https://www.owid.de/docs/neo/listen/corona.jsp#> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- OED Blog. 2020. Social change and linguistic change: the language of Covid-19. <https://www.oed.com/discover/topics-from-the-21st-century/?tl=true#social-change-and-linguistic-change> (pristupljeno 28. studenoga 2023.).
- Pojmovnik koronavirusa*. <https://jezik.hr/koronavirus> (pristupljeno 24. lipnja 2021.).
- Stolac, Diana; Vlastelić, Anastazija. 2022. Imperativeness in recommendations for protection against the Coronavirus. *Collegium antropologicum* 46/3.
- Štrkalj Despot, Kristina; Ostroški Anić, Ana. 2021. A War on War Metaphor: Metaphorical Framings in Croatian Discourse on Covid-19. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 47/1. 1–36.
- Štrkalj Despot, Kristina. 2020. Kako koronavirus mijenja jezik kojim govorimo (i mislimo)? *Hrvatski jezik* 7/2. 1–7.
- Struna*. <http://struna.ihjj.hr/> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- Urban Dictionary*. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Quarantime> (pristupljeno 24. listopada 2021.).
- Vidović, Domagoj. 2020. Hrabro, ali postupno, mudro i oprezno – o osobnim imenima i prezimenima predvodnika borbe s koronavirusom. *Hrvatski jezik* 7/2. 18–19.
- VRH = *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. 2015. Gl. ur. Jojić, Ljiljana. Školska knjiga. Zagreb